

РЕФЕРАТ

до дипломної роботи

ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ СХИЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО САМОЗМІНЮВАННЯ

Виконавець:

студентка 4 курсу 41 групи
факультету ФЕУП

_____Агеєнкова Аріна Андріївна
/підпис/

Науковий керівник

кандидат психологічних наук
доцент кафедри МППП

_____Бабчук Олена Григоріївна
/підпис/

Одеса – 2025

Актуальність дослідження теми «Психологічні складові схильності особистості до самозмінювання» зумовлена зростаючою потребою сучасної людини адаптуватись до постійних змін у суспільстві. В таких умовах здатність особистості до самозмінювання стає важливою умовою психологічного зростання, самореалізації та психічного благополуччя в цілому. Особливий вплив така тенденція до змін має на сучасну молодь, яка стикається з викликами в період формування особистості. Саме тому, дослідження психологічних чинників, що впливають на формування схильності особистості до самозмінювання, є актуальними і значущими в науковому та практичному вимірах.

Це ставить перед психологами завдання глибшого вивчення механізмів, що сприяють формуванню схильності до самозмінювання, а також розробки ефективних методів психологічної підтримки особистості в умовах життєвих змін. Здатність до самозмінювання безпосередньо впливає на якість життя, рівень особистісної адаптації, професійну самореалізацію та психологічну стійкість особистості, особливо в молодому віці, коли особистість активно формується та набуває становлення життєвих цілей та цінностей. У сучасному світі, де постійні зміни є нормою, розуміння психологічних факторів, що забезпечують готовність до трансформації, є надзвичайно важливим для ефективного самозмінювання.

Існує кілька обставин, що ускладнюють процес вивчення феномену самозмінювання: багатовимірність цього процесу, що включає мотиваційний, когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти; складність визначення та вимірювання схильності до самозмінювання як стабільної психологічної характеристики; недостатній рівень теоретичної та емпіричної розробленості питання, зокрема в аспекті комплексного вивчення внутрішніх ресурсів особистості, що забезпечують її готовність до трансформації. Особливу увагу у цьому дослідженні акцентовано на аналізі таких аспектів: самозмінювання як особистісний процес трансформації з точки зору психології; виявлення мотиваційних, емоційно-регуляторних та

адаптаційних чинників, що впливають на схильність особистості до самозмінювання; обґрунтування методів виявлення психологічних складових схильності особистості до самозмінювання.

Об'єкт дослідження – психологічні аспекти схильності особистості до самозмінювання в контексті особистісного розвитку.

Предмет дослідження – психологічні складові, що визначають схильність особистості до самозмінювання, а також їх взаємозв'язок з іншими характеристиками особистості.

Метою даного дослідження є визначення психологічних складових схильності особистості до самозмінювання, а також аналіз їхнього взаємозв'язку з іншими характеристиками особистості.

Задачі дослідження :

1. Проведення літературного огляду основних теоретичних моделей самозмінювання та психологічних передумов формування схильності до самозмінювання в контексті особистісного розвитку у зарубіжній та вітчизняній психології.

2. Проведення емпіричного дослідження психологічних складових схильності до самозмінювання, використовуючи відповідні методи та інструменти.

3. Аналіз та узагальнення результатів дослідження, визначення взаємозв'язку схильності до самозмінювання з іншими характеристиками особистості.

Методи дослідження. У дослідженні були використані наступні методи: аналіз, систематизація теоретичних підходів та емпіричних результатів, що містяться у наукових літературних джерелах. Для проведення психодіагностики були використані такі інструменти: методика “Визначення рівня самоактуалізації особистості” (опитувач САМОАЛ); методика “Шкала мотивації досягнень ТМД” (А.Мехраб'ян, М.Ш. Магомет-Емінов); методика “Тест-опитувальник адаптивності” (Саннікова О.П., Кузнєцова О.В.).

Обсяг і структура роботи: Випускна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури. Загальний об'єм роботи – 88 сторінок, об'єм основного тексту – 58 сторінок. Обсяг використаної літератури - 50 джерел. Робота проілюстрована 3 малюнками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СХИЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО САМОЗМІНЮВАННЯ» здійснено аналіз різних підходів до розуміння понять “самозмінювання” та “особистісний розвиток”, надано характеристику чинників, що впливають на схильність особистості до самозмінювання. Проблема феномену самозмінювання розглядається у вітчизняній та зарубіжній психології в різних теоретичних контекстах, та засвідчує факт його багатовимірності. У гуманістичній психології поняття самозмінювання розглядається науковцями як природна складова особистісного зростання, прагнення особистості до цілісності та автентичності. Психоаналітичний підхід до розгляду самозмінювання визначається переживанням внутрішніх криз і подоланням бар'єрів, а також, неусвідомленими структурами та суміжними процесами. Вивчення цього феномену в екзистенційному підході наголошує на необхідності усвідомлення власного існування та прийнятті відповідальності за прийняття рішень і свободи вибору в умовах подолання кризи. Соціально-когнітивні та інтегративні підходи, у дослідженні формування такого явища як смозмінювання, акцентують увагу на важливості усвідомлення особистістю здатності самостійно впливати на особистісний розвиток, змінюючи при цьому власні цінності, установки та поведінку внаслідок рефлексії та цілепокладання. Вітчизняні дослідження підтверджують різнобічність цих уявлень, водночас висвітлюючи значущість соціально-культурного середовища, морально-ціннісного вибору та інтеграції життєвого досвіду для здійснення процесу самозмінювання особистості. Самозмінювання також визначається як внутрішній ресурс, що набуває здатності активуватись під час кризових ситуацій, трансформацій за допомогою переоцінки життєвих цінностей, принципів і переконань. Фундаментальними для феномену

самозмінювання стають такі характеристики як особистісна рефлексія, відкритість до нового досвіду, гнучкість та здатність до усвідомленого прийняття рішень. Всі розглянуті підходи та теорії до вивчення феномену самозмінювання об'єднуються спільною ідеєю науковців у обов'язковості внутрішньої активності суб'єкта, що передбачає активізацію мотиваційної, когнітивної та ціннісної сфер, які схильні розгортатись на межі зовнішніх викликів та внутрішніх прагнень до особистісного зростання. Феномен самозмінювання розкривається як один із ключових механізмів особистісного зростання.

У другому розділі «ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ СХИЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО САМОЗМІНЮВАННЯ» розкрито форми організації та зміст емпіричного дослідження; обґрунтовано вибірку, визначено та описано методичну процедуру дослідження, проведено характеристику методів і психодіагностичних методик, які були використані у цьому дослідженні; надано короткий опис методик.

Емпіричне дослідження (психологічних складових схильності особистості до самозмінювання) проводилось в три етапи: підготовчий, діагностичний та аналітико-інтерпретаційний. Було сформовано вибірку дослідження, визначено час і послідовність проведення експерименту. На основі розгляду відповідей вибірки осіб 18-35 років, було проаналізовано рівень схильності особистості до самозмінювання, та виявлено мотивацію досягнень та адаптивність як важливі особистісні характеристики. Згідно з результатами методики “Визначення рівня самоактуалізації особистості” (опитувач САМОАЛ), респондентами було продемонстровано середній рівень загальної самоактуалізації (58%), з переважаючими показниками за шкалами: саморозуміння (95%), гнучкість у спілкуванні (85%), потреба в пізнанні (81%) та контактність (80%), що свідчить про наявність внутрішнього потенціалу до особистісних змін та позитивного ставлення до себе. За результатами методики “Шкала мотивації досягнень ТМД”

(А.Мехрабян, М.Ш. Магомет-Емінов), було виявлено, що переважна частина вибірки (46%) мають змішаний тип мотивації, з переважаючою мотивацією до успіху, що здатна активно сприяти самозмінюванню. Такий результат свідчить про спрямованість респондентів на досягнення цілей, подолання труднощів та прагнення до самореалізації, тобто їм притаманні риси, тісно пов'язані зі здатністю до змін та розвитку. Методика “Тест-опитувальник адаптивності” (Саннікова О.П., Кузнецова О.В.) показала помірний рівень загальної адаптивності (64%), на основі чого можна зробити висновок, що респонденти уособлюють здатність адекватно справлятися зі змінами, зберігати внутрішню емоційну стабільність і стійкість, а також ефективно взаємодіяти в соціумі. Отже, виявлені результати припускають наявність зв'язку між схильністю до самозмінювання та впливовими на неї характеристиками - мотивацією досягнень та адаптивністю. У поєднанні з емоційною стабільністю та соціальною відкритістю, ці складові створюють сприятливі умови для розгортання процесів самозмінювання, що підтверджує значущість досліджених чинників у контексті особистісного розвитку.

ВИСНОВКИ

Дослідження психологічних складових схильності особистості до самозмінювання є предметом глибинного дослідження у сучасній психології. На основі проведеного аналізу та дослідження цієї проблеми можна зробити кілька ключових висновків.

По-перше, на основі теоретичного аналізу, самозмінювання було визначено як багатогранний психологічний процес, який розглядається як внутрішня трансформація (К. Роджерс, В. Франкл), розвиток через подолання життєвих криз (Е. Еріксон, С. Максименко, Т. Титаренко), як соціально зумовлений механізм (А. Бандура). Виходячи з цього, самозмінювання можна розглядати як комплексне інтегративне явище, що поєднує в собі особистісну активність, мотивацію, гнучкість та відкритість до досвіду.

По-друге, завдяки емпіричному дослідженню із застосуванням методик “Визначення рівня самоактуалізації особистості” (опитувач САМОАЛ), “Шкала мотивації досягнень ТМД” (А.Мехраб'ян, М.Ш. Магомет-Емінов), “Тест-опитувальник адаптивності” (Саннікова О.П., Кузнєцова О.В.), було отримано такі узагальнені результати: рівень самоактуалізації опитуваних становить 58%, що свідчить про середній рівень внутрішнього потенціалу розвитку особистості; у переважній більшості респондентів домінує змішаний тип мотивації з переважаючою схильністю мотивації до успіху; рівень адаптивності опитуваних становить 64%, що означає адекватну здатність справлятися зі змінами та адаптуватися у нових умовах.

По-третє, проаналізувавши окремо взаємозв'язок схильності особистості з іншими характеристиками, було досліджено, що такі характеристики, як мотивація досягнень та адаптивність відіграють важливу роль у процесі самозмінювання. Високий рівень мотивації до успіху визначає прагнення до особистісного зростання, а адаптивність, в свою чергу, забезпечує гнучкість мислення, готовність до прийняття змін та ефективне функціонування в соціумі та подолання викликів.

Серед основних психологічних складових, що зумовлюють схильність особистості до самозмінювання можна виокремити такі складові як внутрішня мотивація до розвитку (зокрема, мотивація досягнень), адаптивність, саморозуміння, потреба в пізнанні, контактність, гнучкість мислення, самоактуалізація як прагнення реалізувати свій потенціал, емоційна стабільність та самоконтроль. Комплексно, ці характеристики формують сприятливі умови для внутрішньої трансформації та ефективного особистісного зростання.

Усі ці висновки свідчать про те, що схильність особистості до самозмінювання є багатовимірним явищем, що формується під впливом цілого комплексу внутрішніх характеристик. Отже, глибше розуміння

психологічних передумов самозмінювання відкриває перспективи для досліджень та практичної роботи у сфері особистісного розвитку.